

Sociāli emocionālo prasmju mācīšana

Cēsu 1. pamatskolas direktore Antra Avena par dalību starptautiskā projektā stāsta, ka skolas varēja pieteikties dalībai aktīvā vai pasīvā formā.

"Mēs esam projekta "Mācīties būt" aktīvā skola. Atšķirība no pasīvajām projekta līdzdalības skolām, kuras klasēs tikai veiks anketēšanu mācību gada sākumā un beigās, bet strādās, kā ierasts, mēs - projekta aktīvo skolu pedagogi - esam apmācīti. Pedagogi saņēma pārdomātus, sistematizētus materiālus darbam ar skolēniem sociāli emocionālajā mācīšanā. Zināšanas sākam nodot audzēkņiem," skaidro Antra Avena.

Pirmā aptauja bijusi. Mācību gada beigās notiks otrā aptauja, lai rezultātu nosūtītu projekta datu analizēšanai. Tā salīdzinās, kā izmainījušās skolēnu atbildes mācību gada gaitā uz vieniem un tiem pašiem jautājumiem. Aptauja nevērtē zināšanas, bet attieksmi pret mācību darbu, pret savu un klasesbiedru darbu, pret skolotājiem.

Līgatnes vidusskola arī pieteikusies dalībai, pedagogi guvuši zināšanas par projekta mērķiem mācību gada garumā. Tāpat kā citur speciāli anketēti tiks 3. un 4., kā arī 7. un 8. klašu skolēni. Vidusskolas direktore Saiva Vītola stāsta, ka, iepazīstinot skolotājus ar jaunumu, kas saistīts ar sociāli emocionālās audzināšanas jomu, sajutusi kolēģu interesi. Skolotājiem arī projektā iekļautās

mācības šķitušas saistošas, tajā skaitā ieklausīšanās psihologos. Mācības palīdzējušas konkretizēt pētāmo jomu, skolotāji saņēmuši mācību materiālus.

Iecerētais starptautiskā projekta rezultāts - kopainas izveidošana par skolēnu sociāli emocionālo audzināšanas jomu Latvijā un salīdzinājumu ar citām valstīm. Aptaujas rezultātus apkopos Somijā. Nav paredzēts atzīmēt vai izcelt kādu atsevišķu skolu.

Līdz šim Latvijā pārbaudītas zināšanas. Mācību standartā nav konkrēta uzdevuma, kā skolēnos veidojamas caurviju prasmes. Tas nenozīmē, ka skolotāji bērniem nebūtu veicinājuši sociālās prasmes. Tas noticis, piemēram, sociālo zinību stundās.

Jaunā mācību satura programma "Skola 2030", kas top, līdz ar satura apguvi paredz Latvijas skolās nodrošināt sociāli emocionālu mācīšanos.

Uzziņai

Sociāli emocionālās prasmes

- gudrība
- godīgums
- tolerance
- laipnība
- līdzcietība
- taisnīgums
- solidaritāte
- centība
- savaldība
- mērenība
- atbildība
- drosmē

■ SKOLOTĀJU SADARBĪBA. Cēsu 1. pamatskolas pedagogu apspriede.

Foto: MARTA MARTINSONE - KAŠA

Darbības svarīga daļa - anketēšana

Antra Avena, Cēsu 1. pamatskolas direktore: "Starptautiskā izglītības izpētes darbā skolotāji vienmēr, bet vairāk intuitīvi, veicinājuši skolēnos sociāli emocionālās prasmes. Skolotāji ir dažādi cilvēki - vienam ar paša intuitīvām prasmēm labāk izdodas sastrādāties ar audzēkņiem, citam, arī labam skolotājam, ik pa laikam ar klasi gadās konflikti. Arī labiem skolotājiem jāpamācās prasmes stiprināt, pārvaldīt un pielietot, tāpēc visi skolotāji piedalījās starptautiskā projekta kursos. Skolotāji zina, kas darāms mācību gada garumā. Pirmā skolēnu anketēšana veikta, audzēkņi tajā aicināti raksturot savas emocijas - kādos brīžos skolā izjūt prieku, kādas īpašības devušas iespēju iegūt draugus, kāpēc bijušas dusmas un tās traucēja stundās mācīties.

Latvijas skolēnu atbildes ir nosūtītas. Neaizvērtējot skolas, pētnieki, izvērtējot skolēnu emocijas, zīmēs Latvijas ainu kopumā. Mācību gada laikā projektā skolas strādās pie sociāli emocionālās mācīšanās. Skolēni apgūs prasmi apjaust un arī izstāstīt savas sajūtas. Mācību gadā skolēni piecas reizes tiks aicināti aizpildīt vienu un to pašu anketu, bet programmas pētnieki analizēs, kas un kā skolēnu pašvērtējumā mainās. Pedagogi savu pieredzēto klasēs atzīmēs speciālās novērošanas

kartēs, veidojot klases izpēti un noskaidrojot, kā skolēni emocionāli mainās vai nemainās. □

Emocionālās mācīšanās ieguvumi

Pārvaldīt sevi:

aizvien patstāvīgāk kontrolēt savas emocijas, domas un uzvedību dažādās situācijās, kā arī nospraust mērķus un virzīties uz to sasniegšanu.

Pieņemt atbildīgus lēmumus:

apzināties savu izdarīto izvēļu motivāciju un sekas attiecībā pret sevi un citiem, ņemot vērā savu un citu drošību un labklājību.

Saprast sevi:

apzināties un atpazīt emocijas, domas un uzvedību, izprast to cēloņus, apzināties savas stiprās puses un attīstības iespējas.

Saprast sevi:

saprast, būt iejūtīgam un empātiskam pret dažādiem cilvēkiem, saprast uzvedības, sociālās un ētikas normas.

Veidot attiecības:

veidot un uzturēt gandarījumu nesošas un pozitīvas attiecības, skaidri izteikt savas vajadzības, sadarboties ar citiem un pretoties sociālam spiedienam, konstruktīvi risināt konfliktus, meklēt un piedāvāt palīdzību, kad tas nepieciešams.

Daļa no caurviju prasmēm, kas jau iegūtas:

beidzot 3. klasi:

jaunradē - ar pieaugušā atbalstu nonāk pie jaunas un noderīgas idejas un to īsteno, bet neizdošanās gadījumā nepadodas un mēģina vēlreiz; problēmrisināšanā - meklē pārbaudītus faktus, pats to pārbauda;

beidzot 6. klasi:

jaunradē - nebijušas situācijas uztver ar ieinteresētību, izmanto iztēli un spontānāti, lai veidotu neikdienišķas sakarības; problēmrisināšanā - uzdrīkstas mēģināt un paveikt, atšķir svarīgo no nesvarīgā, veido faktos balstītu argumentāciju, formulē tiešus, vienkāršus secinājumus;

beidzot 9. klasi:

jaunradē - uz pasauli raugās ar zinātkāri, iztēlojas nebijušus risinājumus, viens vai grupā spēj radīt jaunu sev vai citiem noderīgu risinājumu, vadīt procesu līdz idejas īstenošanai, problēmrisināšanā - nosaka reālas vajadzības un raksturo problēmas būtību, izvirza mērķi, piedāvā risinājumus.

Lappusi sagatavoja MAIRITA KAŅEPE

Publikācijas sagatavotas ar Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Mērķprogrammā "Reģionālo un vietējo mediju atbalsta programma" atbalstīts projekts nr. Nr.2/MEDIA/18/013

Valsts reģionālās attīstības aģentūra

Līgatnes vidusskola un Cēsu 1. pamatskola ir to 20 Latvijas skolu vidū, kuras piedalās starptautiskā projektā, mācību gada garumā izmēģinot un pielietojot jaunu pedagoģiskā darba metodiku "Mācīties būt". Tā ļauj pastiprināti pievērsties sociāli emocionālo prasmju mācīšanai.

Latvijas Universitātes pētniece, asociētā profesore Baiba Martinsons skaidrojusi: "Sociāli emocionālā mācīšanās nozīmē procesu. Tajā bērni un jaunieši apgūst prasmes, kā saprast sevi,

Iesaistās izpētes darbībā

kā saprast citus un veidot pozitīvas attiecības ar vienaudžiem un pieaugušajiem, kā arī pieņemt atbildīgus lēmumus. Visas šīs prasmes rada pamatu apzinātam mācību procesam un mazina iespēju atsvešināties no skolas."

Latvijas skolām Izglītības un zinātnes ministrija gatavo pilnveidotu mācību satura programmu "Skola 2030". Tā paredz, ka skolas pamazām mainīs arī pieeju, kā skolēniem veidojamas sociālās un emocionālās prasmes. Ir

cerības, ka tādējādi skolēni veidosies spēcīgi ne tikai akadēmiskās zināšanās, bet saņems arī audzināšanu, lai skolu beidzot dzīvesgudrs jaunietis.

Sociāli emocionālās mācīšanās modeli "Mācīties būt" izstrādājuši speciālisti Latvijā, Lietuvā, Slovēnijā, Itālijā un Spānijā. Piecās valstīs arī sākusies šādas mācīšanās izmēģinājums, kam sekos novērtēšana. □